

ks. Karol Kwiatkowski

Sakrament pokuty i pojednania młodzieży w ujęciu o. Józefa Stanisława Płatka

Sakrament pokuty i pojednania jest zaliczany do grupy sakramentów uzdrowienia². Włączenie tego sakramentu do tej grupy pozwala wysunąć tezę, iż stanowi nieodłączny element w formacji cielesno-duchowej. Człowiek doświadczający bólu na ciele kieruje się do miejsca, w którym oczekuje spotkać kogoś, kto pomorze uporać się z doświadczanym trudem³. Papież Polak w adhortacji Apostolskiej wskazując na posługę sakramentalną mówi iż sakrament pokuty powinien nieść za sobą nadzieję dla korzystających z niego⁴.

Pokuta posiada wymiar duchowego uzdrowienia kondycji penitenta⁵. Korzystający z niej zaliczają się do wielu stanów życia, charakteryzując się określonym przedziałem wiekowym. Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie problematyki sakramentu pokuty i pojednania przez młodzież. Autor podejmie próbę wskazania cech charakterystyczne dla danej grupy wiekowej. Niniejszy artykuł nie jest wyczerpującym dziełem nieporuszającym omawiane zagadnienie, lecz stanowi zbiór najistotniejszych kwestii, na które wskazuje Stanisław Płatek.

1. Elementy rozwoju

Świat na przestrzeni wieków na skutek zachodzących przemian społeczno-gospodarczych ulega nieustannym przemianom. Towarzysza temu zmiany światopoglądowe człowieka, które rzutują na jego decyzje, wybory, a także relacje do Absolutu⁶. Należy zaznaczyć, że bez względu na to, jak ewoluowały zmiany społecznościowe zawsze *paersona* poszukiwała odniesienia do kogoś znajdującego się ponad nim. Wiąże się to z faktem, określonego sposobu przeżywania tego, co doświadczal, jak rozumiał przeżywaną rzeczywistość⁷.

Człowiek, jako istota, psycho-somatyczna charakteryzuje się określonymi przemianami zachodzącymi w rozwoju. Ojciec Płatek wskazuje, że istotnymi treściami, z jakimi powinien się zapoznać spowiednik są procesy rozwojowe⁸. Wskazując na nie prezentuje sfery młodego człowieka, które w okresie młodzieńczym ukazują wiele zagadnień związanych z zachowaniem, sposobem przeżywania siebie oraz innych. Derdziuk mówi o „tzw. Okresie przyspieszenia”. Charakterystycznym

¹ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001.

² Por. KKK 1421.

³ Por. K. Osuch. *Rachunek sumienia szczegółowy o ogólny*. Kraków WAM 2004 s. 5.

⁴ Por. EE 76.

⁵ Por. KKK 1473.

⁶ Por. A. Derdziuk. *Spowiedź kobiet*. Lublin Gaudium 2011 s. 5.

⁷ Por. F. Targoński. *Poradnik spowiednika*. Kraków Bratni Zew 1999 s. 9.

⁸ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 433.

jego elementem jak wskazuje kapucyn jest rozbieżność, jaka zachodzi pomiędzy rozwojem duchowym a cielesnym w okresie młodzieńczym⁹.

Istotnym źródłem informacji na omawianej płaszczyźnie, są trudności radzenia sobie ze złożonym napięciem, na jakie napotyka młody człowiek w swoim życiu¹⁰. Okres wzrastania niejednokrotnie nacechowany jest, jak sygnalizuje Ojciec Józef, wielu trudnościami i problemami, jakim należy postawić czoła. Nieumiejętność ich rozwiązywania i radzenia sobie z nimi pociąga za sobą narastanie napięcia i potęgującą się w dorastającym człowieku agresję¹¹.

Tak przeżywający siebie człowiek w swoim zachowaniu zaczyna przyjmować postawę działania przekornego. W celu okazania swojej dezaprobaty względem porad otrzymywanych ze strony swoich rodziców bądź opiekunów, młodzież nie przyjmuje sugestii i porad. Odrzuca je postrzegając, jako coś, co ma ograniczyć jego swobodę wyboru i możliwość decydowania o swoim życiu. Z jednej strony pragnąłby doświadczyć pomocy i rady ze strony osób posiadających bogaty bagaż doświadczeń życiowych, z drugiej natomiast, jego bezradność względem siebie samego nie pozwala mu z nich skorzystać¹². Ojciec Andrzej sygnalizuje nagłą potrzebę uzmysłowienia młodemu człowiekowi budowania relacji osobowych. Nie jest możliwe Kroczyć przez życie i realizować siebie pozabawiając się odniesienia do innych¹³.

Uwzględniając zachodzące przemiany i pęd życiowy człowiek ma w sobie pragnienie mieć obok siebie osobę zaufaną. Tak wewnętrznie, skłócony z sobą młody człowiek, podejmuje trud poszukiwania kogoś, kto stanie się dla niego źródłem zrozumienia. Potrzeba oparcia duchowego stanowi mocne pragnienie dialogu, z kim, kto udzieli mu rzetelnej odpowiedzi na nurtujące go pytania. Nierzadko taka osoba, musi się wykazać umiejętnością pomocy¹⁴.

Ludzie młodzi należy podkreślić nie są na tyle ukształtowani by mogli stanowczo i konsekwentnie nie ulegając presji innym właściwie się rozwijać. Ich słaba wola sprzyja uleganiu namowom nie zawsze do właściwych decyzji i zachowań czy to na płaszczyźnie społecznej czy też moralnej. Jak sygnalizuje Kornas-Biela mimo zagubienia i przeżywanego buntu rodzice to rodzice w wielu kwestiach pozostają autorytetem¹⁵. Młodzi stający na rozstaju dylematów swojego działania ulegają presji środowiska rówieśniczego, które niejednokrotnie nie kieruje się dobrem innych, ale korzyściom dla samego siebie¹⁶.

Pośród analizowanych cech rozwojowych młodzieży należy zasygnalizować, że na tym etapie rozwoju rodzi się wiele dylematów i pytań o soja wiarę. Smoleń poruszając zagadnienie religijności młodzieży prezentuje tezę ukazującą, że niezbędne jest towarzyszenie takim osobom w odnajdywaniu Boga w swoim życiu¹⁷. W mentalności człowieka współczesnego młodzi kreślą się,

⁹ Por. A. Derdziuk. *Spowiedź kobiet*. Lublin 2011 s. 14nn. Por. E. Weron. *Kierownictwo duchowe*. Poznań 1983 s.105.

¹⁰ Por. A. Derdziuk. *Spowiedź kobiet*. Lublin Gaudium 2011 s. 15.

¹¹ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 433.

¹² Por. tamże.

¹³ Por. A. Derdziuk. *Spowiedź kobiet*. Lublin Gaudium 2011 s. 18.

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. D. Kornas – Biela. *Ku dojrzałości przeżywaniu płciowości*. W: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. J. Nagórny. M. Pokrywka. Lublin 2005 s. 152

¹⁶ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 434.

¹⁷ Por. J. Smoleń. *Jak dzisiaj spowiadać ludzi młodych?* W: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*. Red. J. Augustyn, S. Cyran. Kraków 2006 s. 274-275.

jako pozbawieni religijności. Niewłaściwie ujmując ich, jako niewięzających, którzy odstąpili od Boga przyjmując świecki styl życia tak jakby Boga nie było. Stanowi to błędne założenie, ponieważ w dorastającym człowieku relacja do Boga stanowi głębokie pragnienie, co wyraża się w formie pytań. Tak sklasyfikowana młodzież, która doświadcza kpiny i spotyka się z wyśmiewaniem wpływa destrukcyjnie na ich chęć dialogu. Najczęstszą reakcją na takie sytuacje jest blokada, niemożliwiająca otwarcie się chęć do rozmowy, lub spotęgowana agresja wyrażająca się niestosownym słownictwem przyjmujące postać wulgaryzmów¹⁸.

Obok przemian psychicznych, jakie zachodzą w młodym człowieku należy zasygnalizować procesy, jakie dokonują się na płaszczyźnie fizycznej. Dojrzewanie pociąga za sobą istotne zmiany w sferze seksualnej. Wiąże się to z niepokojem oraz wzmożoną ilością bodźców o zabarwieniu erotycznym mających istotny wpływ na przeżywanie omawianej sfery życia człowieka. W młodym człowieku wraz z rozwojem zaczyna rodzić się ciekawość sfery seksualnej. Z drugiej strony natomiast młodemu człowiekowi towarzyszy pewien niepokój o własną seksualność. Wzmożona ilość zasygnalizowanych bodźców o podłożu erotycznym budzą wiele pytań¹⁹. Wiąże się tym wewnętrzna potrzeba kompetentnej osoby, która pomoże zrozumieć i właściwie przeżyć swoją cielesność. Nieumiejętność rozmowy z rodzicami, spowiednikiem o przeżywaniu siebie pociąga za sobą

decyzję by odpowiedzi na nurtujące młodzież w tej dziedzinie pytania odpowiedzi szukać w Internecie bądź u rówieśników w szkole. Niepokojące jest zjawisko nieuwzględniania rodziców, jako tych, którzy pomogą mi lepiej zrozumieć siebie i właściwie przeżyć swoją seksualność²⁰.

Obok swojej właściwej przeżywanej sfery fizycznej w młody człowiek napotyka pytanie i sens swojego życia. Zaczyna stawiać sobie pytanie: po co ja żyję? Poszukiwania odpowiedzi na tak sformułowane pytanie egzystencjalne powiązane są z zagadnieniem ofiarnej miłości. Tak rozumiana relacja w swoich założeniach ujmując umiejętność poświęcenia na rzecz kogoś dla mnie ważnego²¹.

Ludzie młodzi swoją osobę postrzegają, jako autonomiczny byt, którego nikt nie może naruszyć. Pociąga to za sobą różnicę zdań przeradzającą się w sytuacje konfliktowe ze swoimi rodzicami. Uważają, że nikt nie może im narzucić określonego stylu życia i zachowani. Jedynym właściwym ich mniemaniu jest ten prezentowany przez nich samych. W konsekwencji prowadzi to do przyjmowania postawy wymawiającej posłuszeństwo i bycie uległymi względem matki i ojca²².

Niejednokrotnie młodzi ludzie w okresie dojrzewania, gdy zaczynają nie radzić sobie w sobie, a relacje w domownikami coraz częściej są niewłaściwe pociąga to za sobą osłabienie religijności. Papierkiem lakmusowym staje się obniżone zaangażowanie w praktyki religijne. Życie w oderwaniu od praktyki duchowej ukierunkowuje

¹⁸ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 434.

¹⁹ Por. J. Smoleń. *Jak dzisiaj spowiadać ludzi młodych?* W: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*. Red. J. Augustyn, S. Cyran. Kraków 2006 s. 387.

²⁰ Por. A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 434.

²¹ Por. tamże.

²² Por. A. Derdziuk. *Spowiedź kobiet*. Lublin 2011 Gaudium s. 26n. A. Płatek *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 433n.

młodego człowieka ku kryzysowi wiary, niekiedy z zakwestionowaniem istnienia Boga. Zasygnalizowany kryzys religijny można zażegnać będąc autorytetem życia w bliskości z Bogiem²³.

2. Zasadnicze różnice pomiędzy dziewczętami a chłopcami

Przystępując do analizy wskazanej tezy, należy zaznaczyć, iż niesie ona za sobą istotną treść dla osoby samego spowiednika. Kapłan działający, *in pearsona Christi*, zanim przystąpi do celebracji sakramentu pokuty i pojednania jest zobligowany do podjęcia wysiłku, który pomoże mu zapoznać się z istotnymi różnicami zachodzącymi między młodzieżą męską i żeńską. Wykorzystując dostępne publikacje dotyczące o wskazanej problematyce uczynić przedmiotem refleksji. Jak wskazuje Ojciec Płatek stanowi to istotny element właściwego szafowania sakramentem Bożego miłosierdzia²⁴. Jan Paweł II w Adhortacji *Ecclesia in Europa* mówi o potrzebie powrotu do formacji sumień, które w skutek propagowanego relatywizmu moralnego zatraciły poczucie grzechu²⁵.

Płatek wskazuje na istotną kwestię odmiennego ujmowania i przeżywania religijności przez dziewczęta i chłopców. Jest to wynik odmiennych wartości, jakimi kierują się młodzi ludzie w swoim życiu. Uwarunkowania psychiczne, jak podaje paulin, stanowią źródło swego zaangażowania w życie religijne²⁶. Smoleń dokonując analizy badawczej problemów, z jakimi

borykają się ludzie młodzi, wskazuje na religijność nacechowana powierchownością. Źródła takiego stanu należy upatrywać, jak wskazuje wspomniany autor, w braku właściwego wzorca religijnego²⁷.

Dziewczęta, jako osoby o wzmożonej wrażliwości, odznaczają się większą uczciwością, co w konsekwencji może prowadzić do życia w kompleksach²⁸. Najczęstszym, jaki doświadczają młode dziewczyny to kompleks niższości względem chłopców. Taki stan rzeczy jest podyktowany zachowaniami rodziców, którzy swoją postawą i rozmowami dają do zrozumienia dorastającej córce, iż bycie chłopcem jest lepsze. Wyraża się to w wielu przywilejach, jakimi się odznaczają w życiu rodzinnym. Obok niego należy wskazać na niepowodzenia w zmaganiach na płaszczyźnie szkolnej. Doświadczane porażki na różnych płaszczyznach edukacyjnych wywołują poczucie bycia kimś gorszym. Takie doświadczenia, jak wskazuje Ojciec Józef Płatek, prowadzi do przeświadczenia o posiadaniu deficytów w urodzie²⁹.

Należy podkreślić, iż zaobserwowana odmienność psychiczna pomiędzy dziewczętami a chłopcami stanowi o ich kobiecości. Kobiecości tajemniczej posiadającej swój niekwestionowany wdzięk. Logiczna argumentacja w myśleniu oraz działaniu cechują postawy chłopców. Jak wskazuje Gasparino owe różnice na płaszczyźnie ujęcia relacji do Boga przekładają się na przystępowanie do niego. Doświadczenie emocjonalne spowiedzi każe

²³ Por. tamże s. 434.

²⁴ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 435

²⁵ Por. EE 76.

²⁶ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 435.

²⁷ Por. J. Smoleń. *Jak dzisiaj spowiadać ludzi młodych*. W: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*. Kraków 2012 WAM s. 386n.

²⁸ Por. Z. Sobolewski. *Pojednanie się z Bogiem. Teologiczne i pastoralne aspekty sakramentu pokuty i pojednania*. Pelplin 2015 Bernardinum s. 270n.

²⁹ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 435.

chłopcę bazującemu na tym, co logiczne odstąpić od praktyki sakramentalnej³⁰. Odmienność na płaszczyźnie psychiki, na jaką wskazuje Płatek wyraża się w przypadku płci męskiej mocnym zaakcentowaniem przywiązania do idei. Przekłada się to na budowanie więzi z Bogiem. Praktyki religijne w ich mniemaniu powinny je cechować rzeczowością i przyjąć skondensowana formę³¹.

3. Postawa spowiednika względem ludzi młodych

Sakrament pokuty i pojednania, jako wyraz służby względem człowieka, który obrał niewłaściwą drogę życia wybierając słabość i grzech, stanowi istotny element formacji duchowej. Na owocność przeżywanego sakramentu składa się wiele czynników. Pośród nich możemy wskazać na dwa: posługa kapłana oraz przygotowanie penitenta. Niniejsza analiza badawcza skoncentruje się na pierwszym. Indywidualne przygotowanie do właściwego przeżycia sakramentu pokuty należy podjąć w odrębnej analizie naukowej.

Spowiednik będący pośrednikiem między Bogiem a ludźmi musi wykazać się umiejętnością dostosowania poziomu słownictwa oraz udzielanej nauki. Zbyt infantylne słowa mogą wzbudzić u młodzieży przekonanie o mało poważnym traktowaniu spowiedzi. Stosowanie zbyt wysublimowanego i odrealnionego słownictwa prowadzi do zagubienia i lęku przed odbyciem kolejnej spowiedzi. Dlatego spowiednik

powinien tak realizować swoją posługę, by młodzi ludzie korzystający z niej chętnie do niej powracali³².

Omawiając niniejsze zagadnienie, należy wskazać na cechy, jakie powinien posiadać dobry spowiednik. Cechami, na jakie wskazuje w swoim dziele Płatek, są właściwe podejście do korzystających z Bożego miłosierdzia. Postawa kapłana powinna prezentować relację miłość, która zakłada stawianie wymagań według ewangelii. Taka postawa pozwala ukierunkować sakrament spowiedzi na jego pedagogiczny wymiar. Spowiednik prowadzący dialog w penitencie powinien uwzględnić sferę uczuciową będącego po drugiej stronie kratek konfesjonatu. Niezbędnym elementem właściwie przeżywanej spowiedzi jest delikatne oraz z szacunkiem odniesienie się do psychiki młodzieży, która chcemy by „się otworzyła”. Pomocne będzie wzbudzenie zaufania, co przeciwstawia się stereotypowemu postrzeganiu spowiedzi, jako odpychającej. Udzielane nauki nie powinny być wyrażane przy pomocy surowych wskazań oraz szorstkich uwag. Gdy zostaną one zastosowane penitent uzna spowiedź za nieprzyjemną, do której nie chce powracać³³. Huzarek wskazuje, iż kapłan pełniący posługę jednania ludzi z Bogiem powinien czynić to łagodnie by ukazać miłość, jaką Bóg obdarza penitenta³⁴.

Ludzie młodzi udając się do konfesjonatu oczekują spotkania ze spowiednikiem, który dostrzeże w nich człowieka, a odbyta rozmowa pozwoli optymistycznie spojrzeć w przyszłość.

³⁰ Por. A. Gasparino. *Sakrament przebaczenia. Radość i święto Boga i człowieka. Rozmowy z młodymi*. Warszawa Salezjańskie 1999 s. 8.

³¹ Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 436.

³² Por. RP 29. *Obrzędy pokuty dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1981 n. 41. Por. J.A. Płatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 437.

³³ Por. tamże s. 438.

³⁴ Por. T. Huzarek. *Percepcja rzeczywistości a sakrament pokuty*. W: *Scripta Theologica Thoruniensia* (31) Toruń 2013 UMK s. 145.

Ludzie udający się do spowiedzi oczekują spotkania z kapłanem cechującym się życzliwością oraz serdecznością. Wspomniane cechy stanowią istotny element w budowaniu relacji duchowej penitent – spowiednik. Zasygnalizowana więc duchowa przekłada się na owocność przeżywania sakramentu pojednania³⁵. Smoleń wskazuje na potrzebę ludzkiego kapłaństwa. Wyraża się ona przez personalistyczne podejście do penitenta. Dezaprobatą względem grzechu a akceptacji człowieka³⁶.

Młodzież doświadczająca wielu przykrych przeżyć w osobie spowiednika poszukuje kompetentnej osoby, która pomoże im zbudować właściwą więź z Bogiem. Doświadczenia towarzyszące okresowi dorastania przez doświadczających bywa demonizowana i postrzegana, jako nie możliwe do pokonania. Kontakt ze spowiednikiem – mistrzem duchowym pomaga wzrastającym nabrać dystansu względem

niepokojących przeżyć. Posługa spowiednika zakłada w sobie *wychowywanie przez sugestywne wskazania*. Taka postawa jest daleka od wszelkich przejawów zakazów i nakazów. Nikt nie chce być obligowany do konkretnych zachowań. Dialog prowadzony w konfesjonale powinien być tak realizowany by spowiadający wychodził z założenia, że to on sam wskazał rozwiązanie wskazanej sytuacji. Posługujący spowiednik w zmaganiu w grzechami i słabościami, doświadczanymi przez dziewczęta i chłopców w okresie dojrzewania, powinien wskazać na metodę „małych kroków”, jako pomoc w zmaganiach. Należy ukazać, iż istotą tej metody przemiany stanowi regularnie podejmowane zmaganie. Niezbędne jest konsekwentne kroczenie przed siebie. Nie należy sobie stawiać zbyt wysokiej poprzeczki, by ewentualne niepowodzenie nie zdemobilizowało do dalszego działania³⁷.

Ks. mgr lic. Karol Kwiatkowski – doktorant teologii moralnej na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

³⁵ Por. tamże s. 151nn. Por. J.A. Piatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 440.

³⁶ Por. J. Smoleń. *Jak dzisiaj spowiadać ludzi młodych*. W: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*. Kraków 2012 WAM s. 387. Por. G. Ciccola, F. Targoński. *Poradnik spowiednika*. Kraków 2008 Bratni Zew s. 33n.

³⁷ Por. J.A. Piatek. *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*. Częstochowa Paulinianum 2001 s. 444n.